

רכב הלכות ראש השנה תקצא-תקצב

אבל בתפלת המוסף הואיל ומנהג כל היום ויש מקדימין להתפלל ויש מאחרין ⁹⁸ יש לו לחוש שמא בשעה שהוא מתפלל אין מתפללין תפלה זו שום צבור בעולם ותדחה תפלתו ⁹⁹.

ולפיכך יש לזהר בקיץ שלא להתפלל שהרית של חול בשעה ראשונה דברדאי אין הציבור מתפללין באותה שעה בזמן הזה ¹⁰⁰ וכן בחורף לא יאחר לאחר שתי שעות על היום דברדאי כבר התפללו כל המקומות ¹⁰¹ וצריך היחיד לזהר שלא להתפלל בשעה השלישית ¹⁰².

וכן יזהר היחיד שלא יתקע תקיעת מצוה עד אחר שלש שעות על היום ¹⁰³ מטעם שנתבאר ³:

מזו יש לומר ואין לפרש עילום שמך ¹⁰⁴ אבל לא יאמר ואין פירוש כו' כי יש פירוש לעילום שמו ¹⁰⁵:

תקצב תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות וכו' י"א סעיפים:

א כשתתפלל תפלת מוסף בציבור ¹ תקנו חכמים ² לתקוע תר"ת למלכות תר"ת לזכרונות ותר"ת לשופרות ³ ולפי שבתפלת מוסף בלחש כל אחר ואחד מתפלל לעצמו ואין אחד מסיים ברכתו בשעה שחבירו מסיים לפיכך אין תוקעין בתפלה זו כמו שאין תוקעין ביחוד כמו שיתבאר ⁴ אלא ממתנין מלתקוע עד שישוור הש"ץ את התפלה ויש מקומות שנהגין לתקוע ב' פעמים אחת בתפלת לחש ואחת בחזרת הש"ץ ⁵ אבל במקום שאין מנהג אין לנהוג כן בכתחלה ⁶:

ב תקיעות אלו נקראים תקיעות מעומד ⁷ לפי שאף השומעין צריכין לעמוד בעת שמיעת תקיעות הללו ⁸ משא"כ בתקיעות מיושב שאין צריך לעמוד אלא התוקע בלבד כמ"ש בס' תקפ"ה ⁹:

ג ועכשיו שתקנו לנו חכמים לצאת מדי כל הספיקות שיש להסתפק בתרועה כמ"ש בס' תקצ"א ¹⁰ עיין שם היה מהראוי לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכות וכן לזכרונות וכן לשופרות כדי לצאת מכל הספיקות של תרועה אלא לפי שאין מטריחין על הציבור ¹¹ אין נוהגין לתקוע אלא תשר"ת למלכות וכן לזכרונות וכן לשופרות ¹² שהרי בדרך זו הוא עושה כל הספיקות של תרועה ואין כאן חשש אלא (שמא התרועה אינה אלא שברים

ח שלשו גבורים י סעי' ב'שם רמ"א. הובא בנפס הנהלה הנה"ט ט"ז.

ו עורך ערך ערב הא, הובא בתוס' לג, ב ד"ה שעיר ובמהל פ"ח שעיר כו פ"ג. ש"ה מסכת ר"ה (יר, א)

ד"ה אחר ק"י וכו' בסידור. וראה אבני נזר ס' תמו. מנחת אלעזר ח"ד ס' לו. אוצר מנתי חב"ד ד"ה ען קלנ אות שכו.

ז כהנ"ג שם. ת"א ריש תפי.

ח ראה נברא מן הע"ב.

ט לבוש מ' תקפת ס"א. ת"א כאן ריש תפי. וראה לעיל מ' קבר ס"ז (במנוסת): ולכן נקראו התקיעות שבהר"ת הש"ץ בראש השנה תקיעות מעומד לפי שכל העם עומדים בחזרת הש"ץ.

י ס"א ומ"ב.

יא סעיף ב.

יב ה"ף (יא, א). ה"ב"ח פ"ג הע"ב. ראש פ"ד ס' י מור ולבוש ס"א.

יג ר"ת בתוס' לג, ב ד"ה שיעור. הובא בראש שם ושור. המנהגים (מירא) ר"ה (ע' צנז). ת"א ס"א.

מד רש"י ע"ז שם ד"ה צבורא. מ"א שם.

מה לבוש שם.

מו ת"א שם (ד"ה ובפש"י). אבל ראה לעיל ס' צ ס"ז (אין לו להתייג ... ותפל מוד בניג התנהג).

מז מ"א שם.

מח תוס' שם ד"ה בתלת מ"א שם.

מט ת"א ריש ס"ק מ, ובס"י תקפת ס"ד, בשם מר"ה"ל ה"ל שופר (ע' רצג).

צ סעיף ג.

צא בסוף פינה ותנה תקף.

צב מר"ם מרומבונור בתש"ן ס' קטו. ת"א סוף פק"מ.

סימן תקצב

א משא"כ ביחוד, כהלקמן ס"ז וש"נ.

ב ראה רמב"ן במלחמות (י, ב; יא, א). וראה לקמן שם.

ג חזונה לב, א כ"ע. ב' ב' רש"י ד"ה תוקע, רמב"ם פ"ג ה"ז.

ד סעיף ג.

הלכות ראש השנה תקצב רכג

לכד ותרועה¹¹ (לכד ונמצא) שמא הוא מפסיק בין תרועה לפשוטה שלפניה או שלאחריה ואין אנו חוששין לה¹² כיון שכבר יצאנו ידי חובה מן התורה בתקיעות מיושב¹³ שבתקיעות ההם יצאנו מכל הספקות¹⁴ כמו שנתבאר בס' תקצ"ו¹⁵:

ך ויש נוהגין¹⁶ לתקוע למלכות תשר"ת פעם אחת ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת לפי שמן התורה בין שברים בין תרועה שלנו הכל נקרא תרועה ואך שיעשה אדם בין שברים לכד בין תרועה שלנו לכד הוא יוצא ידי חובתו וכדורות הראשונים היו מקצת מקומות נוהגין לעשות שברים ומקצת נוהגין לעשות תרועה שלנו ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן מן התורה אלא לפי שהיה הדבר נראה כמהלוקת בעיני ההמון לכן ראו חכמים לתקן שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהם דבר שנראה כמהלוקת בעיני ההמון התקינו לתקוע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים וכדורות תש"ת לציאת מספקות ההמון מהמת חלוקת מנהגים¹⁷ לפיכך לא הותרו על הציבור לתקוע כדרך הזה גם בתקיעות מעומד¹⁸ אלא מראין בתקיעות מעומד שכל ספקות התרועה הן נקראים תרועה ואדם יוצא בהם ידי חובתו ולכך תוקעין פעם אחת תשר"ת פעם אחת תש"ת פעם אחת תר"ת כדי להראות שכל אחד ואחד מסדרים הללו הן נכונים וכשרים¹⁹:

ה יש נוהגין²⁰ לתקוע ג' פעמים תשר"ת למלכות ג' פעמים תש"ת לזכרונות וג' פעמים תר"ת לשופרות ויש נוהגין²¹ לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכות וכן לזכרונות וכן לשופרות ומנהג זה הוא המוכרח שבמנהגים²²:

ו ונוהגים לומר בכל פעם שתוקעין היום הרת עולם וכו'²³ ארשת שפתיו וכו' ואפילו כשהל בשבת שאין תוקעין היום הרת כו'²⁴ אבל אין אומרים ארשת כו'²⁵:

ז המתפלל מוסף ביחד אין מפסיק כדי לתקוע סדר הברכות²⁶ ואפילו יש לו מי שתוקע לו? אין מפסיק²⁷ לשומעם שלא תקנו אלא בציבור ומכל מקום התקיעות שחייב לשמוע מן התורה דהיינו תשר"ת ג' פעמים תש"ת ג' פעמים תר"ת ג' פעמים²⁸ טוב שישמע אותן קודם תפלת מוסף²⁹.

ח אע"פ שתקיעות מעומד הן מצוה מדברי סופרים³⁰ אעפ"כ אין מברכין עליהן³¹ כמו שמברכין על כל מצוה מדברי סופרים³² לפי שנפטרין בברכה שבירכו על תקיעות מיושב.

יד בקנינום השלחן הגיה: או תרועה.

טו רא"ש שם. מ"ו סק"א.

טז זב"ח"ן בבחלתום (יא, א) מר"ה אנה.

יז רא"ש שם. מ"ז שם.

יח סוף ב.

יט ר"ף (י, ב), דמביט פ"ג ח"ג מור ושוע"ע ס"א.

כ דב האי גאון בתשובה, הובא ברא"ש פ"ד סי' י, וד"ן (י, סע"א), ובב"י סי' תקע ר"ה וכתבו הרא"ש והר"ן וראה

לעיל שם ס"ב.

כא ר"ן (יא, דע"א).

כב שר"ת דר"ט"א סי' כב בסופו, הובא ב"י סי' תקצ שם.

כג שול"ע ס"א.

כד ערוך ערך ערב הוא, הובא בתוס' לג, ב ר"ה שיעור

ובפור. שלטי גבורים י, ב אות ב בשם ריא"ו. שול"ת

דרב"ו ח"ד סי' כג. שול"ת מסכת ר"ה (ירד, א) ר"ה בענין

סדר התקיעות. וכו"ה בסידור.

כה ראה לעיל סי' תקצ ס"ב שבתקיעות מעומד יעשה

השברים ותרועה תשר"ת בשתי נשמות.

כו מור סי' תקצא.

כז מהר"ל סדר מוסף של ר"ה (ע' הוצ). הדי"א ס"א.

כח מנהגים (שיטת) ר"ה (ע' צא). רמ"א שם.

כט ברייתא וגמרא לד, ב מור ושוע"ע ס"ב.

ל ארחות חיים ד"ן תקיעת שופר ספ"ו. ס"ז. שור"ע שם.

לא לבוש ס"ג וראה שדי הגור אס"ד מערכת ר"ה סי' ב

אות לו ר"ה ויש לו ע"ד.

לב כדלעיל סי' תקצ ס"ב.

לג כלבו סי' סד (כה, ג). ארחות חיים שם. רמ"א ס"ב.

וראה לקמן סי' תקצא ס"ב.

לד כלומר, אף שיצאו רק חובת תקיעת שופר מהתורה,

ותקנו חכמים לתקוע מעומד בגמרא כדלעיל ס"א, מ"א אין

מברכין על תקנת חכמים, שנפטרין בברכה שבירכו על

החובה מהתורה.

לה הר"ן גיאת (מא, ב) כשם רב האי גאון, הובא במ"א

פ"ג הר"א. מור.

לו כדלעיל סי' תלב ס"א, וש"פ.

רכד הלכות ראש השנה תקצב

וכיון שהן נפטרין בברכה אחת לכן יש לזהר שלא להפסיק ביניהם בשיחה¹⁷ ולא התקע בלבד שבידך על השופר אלא אפילו הציבור שלא בירכו לעצמן אלא שמעו ברכת השופר מהתקע אף על לא ישיחו¹⁸ מתחילת תקעות מיושב עד אחר תקעות מעומד¹⁹.

ואם עבר ושח בין התקע בין השומעין אין צריך לברך על תקעות מעומד²⁰ ואף שהפטר שתי מצות בברכה אחת ושח ביניהם צריך לחזור ולברך על מצוה השנית כמ"ש בס"י ח"י²¹ וכס"י כ"ה²² מכל מקום כיון שאלו התקעות מעומד ומיושב הן כעין מצוה אחת²³ שהתורה חיובה אותנו לשמוע תשע תקעות בראש השנה²⁴ והקנו חכמים לשמוע אותן על סדר ברכות מלכות זכוונות ושופרות²⁵ אלא כדי לערבב את השמון²⁶ (פירוש כדי שיתערבב מיד בתקעות שלפני התפלה ולא יקמרג בתפלה²⁷) על כן נהגו כל ישראל לחלק את התקעות של תורה ושל דברי סופרים לשתי פעמים ותוקעין מיושב כדי לקיים מצוה מן התורה ומכריזין עליהן וגומרין את המצוה של דברי סופרים בתקעות מעומד שעל סדר הברכות כמו שתקנו חכמים.

וכיון שהן מצוה אחת ונראין כשתי מצות²⁸ לפיכך אין להשיח ביניהם דברים בטלים אבל מותר להשיח ביניהם מעניני התפלה²⁹ והתקעות³⁰ כיון שהן באמת מצוה אחת וכן אם עבר ושח אפילו דברים בטלים אין צריך לחזור ולברך דאין שייך הפסק באמצע מצוה אחת³¹ כמו שהיושב בסוכה³² והלבוש תפילין מותר לשוח אע"פ שכל רגע ורגע שהיא יושב בסוכה³³ ולבוש בתפילין³⁴ הוא מקיים מצוה הקב"ה.

אבל אם שח בין ברכה לתקעות מיושב אפילו שח מעניני התפלות צריך לחזור ולברך כיון שהפסק בין הברכה להרביע שמבכר עליו אבל אם שח מעניני התקעות אינו צריך לחזור ולברך³⁵ אבל לכתחלה אסור לשוח בין הברכה לתקיעה אפילו מעניני התקעות אלא אם כן אין אפשר לו לקיים המצוה אם לא ישיח כגון שאומר תנו לי השופר וכיוצא בזה³⁶:

ח ובעשת התקעות עצמן בין תקעות מיושב בין תקעות מעומד אסור לרוק³⁷ לפי שצריך לשמוע כל התקיעה מראשה עד סופה³⁸ אפילו היא ארוכה הרבה כמ"ש בס"י תק"צ³⁹

ביקת תמוץ. וכאן אפשר הוצה למצות סוכה ותפילין דלקמן. וזמ"מ אין להשיח כיון שנראין כשתי מצות. הא' מרתורה והב' מו"מ. וראה נ"מ נתינים. רשימת שיעורים פסחים ח"ב ס"י כז אות יב, וס"י כפ אות ג הערה 2.
מט מהר"ל הל' שופר (ע' הפת). דמ"א ס"ג.
נ ראב"ה ס"י תקלה. הובא בבדרכי רמז תשכא בתורה. מהר"ל ס"י. תמ"א שם. וראה פירוש ד"ד גליון 8 ע' 95-96.

נא ראה פירוש תב"ד ע' 10 176.
נב רא"ש פסחים פ"א ס"י.
נג ראה לקמן ס"י תרל"ט ס"ד ובמ"ז.
נד ראה לעיל ס"י לה ס"י. לק"ש חל"ט ע' 22 ואילך. שלחן המלך ח"א ע' ס"כ ובתערה 17.
נה ח"א סכ"ה.
נו ח"א שם. וראה גם לעיל ס"י קסו ס"ט. ס"י תלב ס"ג.
נז מהר"ל חל' שופר (ע' רפו). דרכי משה ס"י תקנ"ט סכ"ג.
ח"א סכ"ב. וראה לעיל ס"י תקנ"ט ס"ג.
נח מהר"ל שם. דרכי משה שם.
נט ראה שם ס"י. וראה גם ס"י תקנ"ט ס"ד.

לז הר"ן גיאת (ע' טוב) בשם הגאונים. ר"ף (יא, א). רמב"ם פ"ג ה"א. רא"ש פ"ד ס"י יב. מור וש"ע ס"ג.
לח רא"ש שם, בשם הר"ן גיאת שם. הנהגת מיימנות שם אות מ, בשם רמב"ם שנתה. מור וש"ע שם.
לט מורכ"ד רמז תשכא בתורה בשם גדולים.
מ הר"ן גיאת שם. ר"ף שם. רמב"ם שם. רא"ש שם. מור. כ"י ד"ה ואם שה. תמ"א ס"ג. ואפילו באמצע תקעות מיושב, כדלעיל ס"י תקצ ס"י ושי"י.
מא מעוף כ"א.
מב מעוף ד'.
מג הר"ן גיאת שם (מצוה אחת). ר"ף ורא"ש שם. מ"א סכ"ה. וראה לקמן בהמשך המעוף (מצוה אחת נראין כשתי מצות), ושי"י.
מד כדלעיל ס"י תקצ ס"א.
מה כדלעיל ס"א.
מו נזמ"ד מו. רע"ב.
מז מור ס"י תקנ"ט. מ"ז כאן סכ"ב. וראה לעיל ס"י תקנ"ט ס"ג. שלחן המלך ח"ב ע' קנ"ד הערה 5.
מח ראה לעיל ס"י תלב ס"ג. שאף במצוה אחת נגזש יש אכזרים שהיו תפקס. כשהוא מוכרז לגמור אותה, כמו

הלכות ראש השנה תקצב-תקצנ רכה

ולפיכך אין להביא קמונים שלא הגיעו לחינוך לבית הכנסת בעת התקיעות שלא יכלבלו דעת השומעים אך הנשים יקחו אותן אצלן שהן פטורין^ט כמו שנתבאר בסיומן תקפ"א^ט:
ט נזהגן שבתקיעות מיושב עולה התוקע על הבימה^י ותוקע שם מפני כבוד הציבור אבל בתקיעות מעומד כיון שהן בתוך התפלה אין מטריחין אותו לעלות אלא עומד [במקומו]^י ותוקע^י:

י התקיעות שעל סדר הברכות לא יתקע אותן הש"ץ המתפלל מוסף שמו יתבלבל ולא יוכל לחזור לתפלתו בלא מירוף דעת^י אבל אם הוא מוכמח בעצמו שחוזר לתפלתו בלא מירוף דעת^י או שמתפלל מתוך הסידור שבדאי הוא מוכמח^י ויכול לתקוע אף אם יש אדם אחר שידוע לתקוע כמותו^י לפי שהתקיעה אינה הפסק כלל בתפלה^י כיון שצריך לתקוע על סדר הברכות א"כ הוא צורך התפלה^י.

ולכן התוקע תקיעות מיושב ראוי שיתקע ג"כ תקיעות מעומד^י שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור^י אלא אם כן שהוא ש"ץ המתפלל מוסף ואינו מוכמח שחוזר לתפלתו בלא מירוף דעת^י:

יא כמה דברים אמורים בדורות הראשונים שהיו נזהגים לתקוע בתסם וא"כ וכה מיד בכל התקיעות אפילו של סדר הברכות ממעם שנתבאר^י ואין להעביר המצוה ממנו^י אבל עכשו שנהוגין בקצת מקומות ליתן התקיעות שמעומד לאחר א"כ מעולם לא וכה הראשון בתקיעות מעומד ומותר ליתן אותן לאדם אחר בכל מקום^י:

תקצנ אם הברכות והתקיעות מעכבות זו את זו וכו' ד' סעיפים:

א ג' ברכות שאומרים במוסף של ראש השנה שהן מלכויות וזכרונות ושופרות מעכבות זו את זו^א שאם אינו יודע כל השלשה ברכות לא יאמר כלום אפילו אותה ברכה שידוע^ב אבל ברכות של שאר ימות השנה אין מעכבות זו את זו אלא אם אינו יודע כל הברכות יאמר המקצת שידוע^ב:

ב סדר הברכות מעכב שאם הקדים לומר וזכרונות או שופרות למלכויות או שופרות לזכרונות לא יצא^ב:

ג וכן התקיעות מעכבות זו את זו שאם יודע לתקוע ואינו יודע להריע לא יתקע כלום^ב

ס מהרי"ל שם. מ"א ריש ט"ו תקפ"ט.

סא ס"ב, ובי' תקפ"ח ס"ז.

סב ראה גם לעיל סי' תקפ"ח ס"ז.

סג כן הנהגת קונטרסים השלחן.

סד דמ"א בדרבי משה סי' תקפ"ח אות א. מ"א סק"ו.

סה רא"ש פ"ד סי' ד, ר"ן (פ, א) ד"ה וכתב (הב'), בשם

רב האי גאון. סוד ושו"ע סי' תקפ"ח ס"ד.

סו בעל העיטור ה"ל שם (צ"ב, ג), רא"ש ר"ן שם. סוד

ושו"ע שם.

סז מ"א שם סק"ו. ראה גם לעיל סי' קכ"ח סוף ס"ל, ס"ב

ומס"ל.

סח מ"א שם סק"ו. וראה גם מ"א סי' קכ"ח סק"ב

ומסק"א.

סט רא"ש שם. מור. מ"א שם.

ע מ"א שם.

עא דמ"ב פ"ג ה"א. כלבו סי' סד כמ' רע"ד. שו"ע ס"ד

וברמ"א. רמ"א סי' תקפ"ח ס"ד.

עב וירושלמי ר"ה פ"א ה"ח. כלבו שם. רמ"א שם.

עג ממשעות רמ"א שם.

עד סוף ס"ו.

עה כלבו שם. מ"א סק"ו.

עו רמ"א ס"ד, לפירוש הח"א שם.

סימן תקצג

א ברייתא נחמדא לר' ב. דמ"ב פ"ג ה"ח. רא"ש פ"ד ריש

סי' ד', ר"ן (יא, ב) ד"ה תנו רבנן בפירוש האי. מור

ושו"ע ס"א.

ב רא"ש שם. ר"ן שם. מור ושו"ע שם.

ג מ"א סק"ב, ממשעות הברייתא שם. וכו' לעיל סי' קד

ס"ד (במוס"ר). וראה סי' סג סוף מ"א וש"י.

ד ר"ן שם בפירוש ה"ב. מ"א סק"ד.

ה נחמדא [ברייתא] שם. רמ"ב שם ה"ג. רא"ש שם. ר"ן

שם בפירוש האי. מור ושו"ע ס"ב.